OPINIE

‘Laaghangend fruit’

Consensusrijkswetten, kiesrecht en geschillenregeling

De Raad van State concentreerde zich op het laaghangend fruit en stelde allerlei verbeteringen in de samenwerking tussen de landen voor die zonder Statuutwijziging en andere ingewikkelde manoeuvres kunnen worden gerealiseerd.

Allereerst volgt het kabinet de Raad van State in diens voorstel om de procedure van totstandkoming en van beëindiging van consensusrijkswetten beter te regelen en in die procedure beter tot uitdrukking te brengen dat consensusrijkswetten zijn gebaseerd op vrijwillige samenwerking. Dat betekent ook dat die samenwerking op een fatsoenlijke manier moet kunnen worden beëindigd als een land binnen het Koninkrijk niet meer wil. Daar schort het nu wel eens aan doordat niet in elke consensuswet een beëindigingsregeling is opgenomen. Het kabinet stelt nu voor de eisen die voor consensuswetgeving horen te gelden in gezamenlijke aanwijzingen voor de regelgeving te verankeren. Zo hoef je het Statuut niet te veranderen, dus dat moet makkelijk te realiseren zijn. Inderdaad laaghangend fruit en hoogste tijd. Goed dat het Nederlandse kabinet ten minste dit steunt.

Kiesrecht

Minder enthousiast is het kabinet over het voorstel van de Raad van State om het kiesrecht voor de Tweede Kamer via een eenvoudige aanpassing van de Nederlandse Kieswet uit te breiden tot alle stemgerechtigde burgers in de drie Caribische landen, om zo het beroemd-beruchte democratische tekort weg te nemen waar al veertig jaar over wordt geklaagd. Voor zo’n uitbreiding van het kiesrecht hoef je evenmin de constitutie te veranderen. Voor het kabinet is dit voorstel echter een brug te ver: „Van alle wetgeving is slechts 2 à 3 procent een rijkswet. De overige wetsvoorstellen betreffen autonome aangelegenheden van het land Nederland. Door het actief kiesrecht uit te breiden krijgen de Nederlanders in de Caribische landen hierop invloed. Hen kiesrecht geven kan gevolgen hebben voor de zetelverdeling en daarmee mogelijk ook van invloed zijn op de coalitievorming van een nieuw (Nederlands) kabinet.”

Ik moet zeggen: een alleszins begrijpelijk bezwaar en ik vind dat het kabinet hier een punt heeft. Wanneer het democratisch deficit langs deze weg wordt opgelost, ontstaat elders een nieuw probleem. Ook al gaat het bij de stemgerechtigde burgers van de drie eilanden slechts om een miniem aantal vergeleken bij de omvang van het Nederlandse electoraat, je kunt niet bij voorbaat zeggen dat hun stem geen gevolgen zou hebben voor de krachtsverhoudingen in de Tweede Kamer. De autonomie van het land Nederland wordt hierdoor geraakt. Ik vermoed dat het voorstel van de Raad van State om het kiesrecht voor de Tweede Kamer tot de drie Caribische landen uit te breiden - hoe sympathiek misschien ook vanuit koninkrijksperspectief - bij de Nederlandse wetgever nooit en te nimmer op voldoende steun zal kunnen rekenen. Het democratisch tekort zal op een andere manier moeten worden aangepakt. De 70-jarige geschiedenis van het Statuut bewijst dat je met de bijzondere gedelegeerden die het Statuut kent ook heel veel kunt bereiken. Laat bij belangrijke rijkswetsvoorstellen maar zware delegaties uit alle drie de Staten overkomen en geef hun meer rechten. Het zal dan voor de Tweede en Eerste Kamer nog moeilijker worden de Caribische inbreng te negeren.

Geschillenregeling

Tot slot de geschillenregeling, het meest controversiële onderwerp dat in het position paper aan de orde komt. Al jarenlang bijten de Caribische landen hierop hun tanden stuk. Bij de ontmanteling van de Nederlandse Antillen in 2010 werd in het Statuut de verplichting opgenomen om een rijkswet te maken voor het beslechten van juridische geschillen tussen het Koninkrijk en de landen over de uitleg van het Statuut. Voor de Caribische landen was duidelijk dat die beslechting zou moeten worden opgedragen aan een onafhankelijke rechterlijke instantie.

Hoewel de wetsgeschiedenis op dit punt helder is, hield de Nederlandse regering stug vast aan een vorm van geschilbeslechting waarbij de Rijksministerraad (RMR) en niet een rechter uiteindelijk het laatste woord zou hebben. Een ontwerprijkswet die dit ondanks het aanhoudende protest van de Caribische landen wilde regelen werd in 2021, vlak voor de behandeling in de Eerste Kamer, gelukkig alsnog ingetrokken. Sindsdien was het stil. In zijn advies van vorig jaar kwam de Raad van State weer op de geschillenregeling terug. Hij bevestigde wat de Caribische landen steeds al hadden gevonden, namelijk ‘dat een regeling waarbij de beslissing over rechtsvragen uiteindelijk wordt genomen door de Rijksministerraad niet in overeenstemming is met het doel van de geschillenregeling. Het overwicht dat de Nederlandse ministers in de Rijksministerraad hebben, blijft dan immers bepalend. Wil men dit bevredigend oplossen, dan zal het antwoord dat door de geschilleninstantie op rechtsvragen wordt gegeven bindend moeten zijn’. Hierdoor aangemoedigd diende de Arubaanse regering drie weken geleden via haar Gevolmachtigde minister een wetsvoorstel in dat het laatste woord in een conflict tussen de landen en het Koninkrijk geeft aan de Raad van State van het Koninkrijk, in de vorm van een bindend oordeel dat door de rijksministerraad móét worden overgenomen.

Terug naar af

De reactie volgde per kerende post. In zijn position paper serveert het Nederlandse kabinet de opvatting van de Raad van State en het voorstel van de Arubaanse regering af en wordt in plaats daarvan het eerder gesneuvelde voorstel weer van stal gehaald. Het kabinet ‘is van oordeel dat het genoemde eerdere voorstel van rijkswet het best haalbare voorstel is. Het kabinet is zodoende bereid dat voorstel desgewenst te doen herleven’. Terug naar af dus, als het aan dit kabinet ligt. Een van de argumenten is dat het onderscheid tussen juridische en beleidsmatige geschilpunten in de praktijk zeer moeilijk te maken zou zijn, dat daardoor het risico bestaat dat de rechter zich op het terrein van de politiek begeeft en dat daarom de Rijksministerraad in conflicten het laatste woord moet houden.

Ik waag te betwijfelen dat het inderdaad zo werkt. Rechters weten over het algemeen een zeer nauwkeurig onderscheid tussen het juridische en het politiek-beleidsmatige domein te maken en zijn er niet op uit politieke keuzes teniet te doen. Het enige wat de rechter verlangt is dat bij het maken van politiek-beleidsmatige keuzes de regels worden nageleefd. Zeker als de Raad van State als rechter zou worden aangewezen hoeven we ons geen zorgen te maken dat het politieke domein niet wordt gerespecteerd. Zo voegt ook dit kabinet - nu Omtzigts NSC er niet meer in zit - zich weer naadloos in de Nederlandse traditie van onnodige koudwatervrees voor constitutionele rechtspraak. Nu hebben we hier, als gezegd, te maken met een kabinet waaruit de helft van de partijen al is weggelopen en dat op zijn laatste demissionaire benen loopt. Het kabinet is bovendien niet de koninkrijkswetgever, die als enige over de invoering van een Rijkswet Koninkrijksgeschillen gaat. Dus de hoop is nog lang niet verloren. Maar de hardnekkigheid waarmee oude mantra’s worden herhaald, duidt er wel op dat de weerstand in Den Haag diep zit. Zeker iets om rekening mee te houden in de verdere discussie over de geschillenregeling.

Frisse tegenzin

Wat is de afdronk van het position paper? Dat is vooral die van een stuk, dat ondanks enkele waardevolle aspecten, met frisse tegenzin is geschreven. Het demissionaire kabinet zou er beter aan hebben gedaan de officiële Nederlandse visie op de voorstellen van de Raad van State aan een volgende regering over te laten.

De auteur, Arjen van Rijn is buitengewoon hoogleraar staatsrecht en staatkundige vernieuwing aan de University of Curaçao (UoC). Hij biedt deze bijdrage aan ter publicatie in het Antilliaans Dagblad.

Advertentie

AANKONDIGING

Bij exploit van de eerste oktober 2025, waarvan afschrift is gelaten aan de E.A. Heer Officier van Justitie bij het Gerecht in Eerste Aanleg in het Land Curaçao, heb ik, **ROBERTICO ALEJANDRIO RAMAZAN**, deurwaarder voor burgerlijke zaken bij het Gemeenschappelijk Hof van Justitie van Aruba, Curaçao, St. Maarten, Bonaire, St. Eustatius en Saba en bij het Gerecht in Eerste Aanleg te Curaçao, wonende op Curaçao en kantoorhoudende aan de Roodeweg no. 159, gevolggevende aan de beschikking van, de E.A. Heer Rechter in het Gerecht in Eerste Aanleg van Curaçao, van de 26ste september 2025 **ROMY TIFFANY BACHMANN**, zonder bekende woon- of verblijfplaats binnen noch buiten Curaçao, **OPGEROEPEN** voor de rolzitting van **dinsdag, 21 oktober 2025, des voormiddags om 09.00 uur**, ten Raadhuize alhier aan het Emancipatie Blvd Dominico “Don” Martina no. 18 te verschijnen, voor het indienen van een verweerschrif, op een door **de heer AARON ROBERT SOMMER,** wonende in Duitsland gericht verzoek**.**

De deurwaarder voornoemd,
R.A. RAMAZAN.